

Tien jaar premier Mark Rutte: dit zijn z'n sterke en zwakke punten

Mark Rutte. Afbeelding: ANP

Hoe moeten we het leiderschap van minister-president Mark Rutte beoordelen? Op die vraag stortte emeritus hoogleraar Arno Korsten uit Schimmert zich in zijn boek 'Tien jaar in het Torentje'. Kan de premier met zijn rapport thuiskomen?

door Hans Goossen, De Limburger online, 17-12-2020 om 08:30

Tijdens het schrijven van *Tien jaar in het Torentje* sloeg de twijfel even toe bij Arno Korsten. De emeritus hoogleraar bestuurskunde aan de Open Universiteit uit Schimmert vroeg zich af of zijn boek niet al te positief uitpakte voor Mark Rutte. „Het laatste wat je wilt, is natuurlijk een hagiografie schrijven.”

Maar volgens Korsten kun je er niet om heen dat de premier van de afgelopen tien jaar meer sterke dan zwakke plekken heeft.

Die zwakke plekken zijn er zeker. Net zo goed als er in tien jaar onder leiding van de VVD'er zaken goed fout zijn gelopen. De bonnetjesaffaire bijvoorbeeld die twee justitieministers, een staatssecretaris van datzelfde appartement en de voorzitter van de Tweede Kamer de kop kostte. Of de in de ogen van Korsten 'abominabele' afhandeling van de aardbevingsschade in Groningen. Toch staat Rutte nu al tien jaar aan het roer. Hij is aan zijn derde kabinet toe. De samenstelling wisselde ook drie keer, over de vraag wie het kantoor in het torentje zou bemannen was nauwelijks discussie.

Juiste plek

Een minister-president moet de juiste persoon op de juiste plek zijn. In de juiste tijd. De legendarische Britse premier Winston Churchill leidde zijn land door de woelige oorlogsjaren, maar werd in vreedstijd bedankt voor zijn diensten. Geen man voor alle seizoenen, concludeert de wetenschapper uit Schimmert in zijn boek.

De onverbeterlijke optimist Rutte is dat in zijn ogen wel. Zeker nu regeren in de ogen van Korsten vooral reageren is geworden. „Een a'tje erbij, maar een wereld van verschil.” Rutte past zich in zijn ogen bijna moeiteloos aan wijzigende omstandigheden aan. Tel daarbij op dat Nederland politiek versplinterd is en dat het er niet naar uit ziet dat de tijd van grote partijen ooit terugkomt. Nederland telt veel kleine partijtjes en de VVD is de grootste daarvan, zegt Rutte zelf vaker. Wie in die politieke realiteit wil overleven, moet wel een pragmaticus zijn. En dat is Rutte. Hij is geen

visionair, schrijft pragmatisme met hoofdletters. Hij zoekt het compromis, steun waar hij die kan krijgen. Bij links of bij rechts. Tegenstanders verwijten hem daarom een zwakke ruggengraat, maar Korsten ziet Ruttes vermogen om mee te bewegen vooral als een kwaliteit.

Rutte breit er niet omheen

Voormalig premier Ruud Lubbers kon breien met zinnen 'zonder dat zicht ontstond of het resultaat nu een trui, sjaal of kous zou worden'. De CDA'er, met twaalf jaar in het torentje de langstzittende minister-president van Nederland, zeilde zo tijdens debatten bekwaam tussen de klippen door. Mark Rutte blijft volgens Korsten ook moeiteloos overeind door zijn ongekende 'taallienigheid'. Anders dan Lubbers doet hij dat niet met wollig taalgebruik, maar blinkt hij juist uit door helderheid. De VVD-premier is in de ogen van de schrijver van *Tien jaar in het Torentje* een 'verbale grootmeester'. Ter onderbouwing van die stelling haalt Korsten de prijs voor beste debater aan die Rutte tot drie keer toe in de wacht wist te slepen.

Voor visie naar de oogarts

Het boek van Korsten lag al bij de drukker toen Mark Rutte eerder deze maand spijt betuigde over zijn uitspraak uit 2013 dat visie 'een olifant is die het zicht belemmert'.

Die uitspraak zien politieke tegenstanders als bewijs dat Rutte inhoudsloos is. Voor Korsten had de spijtbetuiging niet gehoeven. De analyse van tien jaar Rutte deed hem beseffen dat het belang van visie overschat wordt als het gaat om het besturen van het land. In een tijd van crises, incidenten en andere verrassingen is regeren vooral reageren geworden, stelt Korsten.

In het versplinterde politieke landschap van Nederland zijn compromissen bovendien voortdurend geboden. „Voor visie moet je naar de oogarts”, geïnschreefde Rutte in 2017. Door zich niet vast te ketenen aan 'hogere' beginselen verschaft de minister-president zich in de ogen van Korsten bewegingsruimte. „Over ideologie kun je niet onderhandelen, over maatregelen wel.”

De wendbaarheid van Rutte roept ook het beeld op van een politicus voor wie alles bespreek- en onderhandelbaar is. Als je daar negatief naar kijkt, zie je politieke koehandel, erkent Korsten. Zelf is hij meer geneigd het te beschouwen als een onontbeerlijke eigenschap voor een hedendaagse premier.

Mister Tefal laat weinig aanbakken

Rutte is eens omschreven als 'een glad zeepje'. Ook bijnamen als Mister Tefal of Teflon Mark doen de ronde. Die laatste twee naar een antiaanbaklaag verwijzende bijnamen zeggen naar mening van Korsten genoeg. Er blijft weinig aan Rutte kleven. Het verbreken van een verkiezingsbelofte, een haperend dan wel selectief geheugen in heikele kwesties als de bonnetjesaffaire, Rutte komt met veel weg. Sorry zeggen blijkt meestal genoeg.

Hij slaagt er ook in niet verstrikt te raken in perikelen van zijn ministers. In de drie kabinetten-Rutte wilde nog wel eens een bewindsman- of vrouw sneuvelen. Vooral uit de eigen VVD-stal, maar de grote baas blijft uit de gevarenzone en wordt niet meegesleurd.

De premier stuurt graag mee, maar liefst op de achtergrond. Hij verwacht van bewindslieden nadrukkelijk dat ze hun eigen boontjes kunnen doppen. Korsten vermeldt in zijn boek een anekdote van oud-minister Ronald Plasterk (PvdA). Toen die worstelde met een kwestie en een nood-sms'je naar de premier stuurde, kreeg hij als antwoord: 'Tja, succes verder!'

Gele hesjes ziet hij pas laat

In de Haagse cocon is Rutte in zijn element, maar zijn peilstok in de maatschappij is niet al te diep. Of om het in de woorden van Korsten te zeggen: Mark Rutte is niet heel goed in boorputten slaan in de maatschappelijke onderstroom. Dat geldt voor het onderkennen van nieuwe, nog prille ontwikkelingen, maar ook van onvrede. 'Gele hesjes ziet hij pas als ze voor hem staan', schrijft Korsten. Ter verdediging voert de bestuurskundige aan dat Rutte niet de enige regeringsleider met een haperende antenne is. Een premier kan en moet ook niet op elk signaal acteren. Anders loopt hij het risico voor de muziek uit te marcheren. Bovendien waaien opstekende winden ook

vaak snel weer over. Een minister-president kan ook niet overal waar het borrelt zijn gezicht laten zien.

Allemaal waar, maar Korsten denkt hier toch een van de zwakkere punten van Rutte te pakken te hebben. Zo had het zeker niet misstaan als hij zijn gezicht eerder had laten zien in het zo door aardbevingen en een laks optredende overheid geteisterde Groningen.

Zwieren aan de trapeze

Wie met Rutte heeft samengewerkt, kent zijn doorgaans korte, maar fabuleuze driftbuien. Mensen worden ook wel eens boos op hem, maar vrijwel niemand slaagt erin lang boos te blijven. Rutte legt gemakkelijk contact, binnen de politiek, maar ook daarbuiten met bedrijfsleven en pers. Die contactuele vaardigheden buit hij prima uit, luidt de analyse van Korsten. De kabinetten van Rutte kennen niet de luxe van ruime meerderheden in Tweede en helemaal niet in Eerste Kamer. Er moet dus regelmatig gemasseerd en onderhandeld worden en dan komt het van pas dat de premier als 'een sociale vlinder' van links naar rechts kan fladderen. Niet voor niets wordt hij ook wel omschreven als een trapezewerker die gemakkelijk van de ene hoek naar de andere zwiert. Rutte zet zijn charme volop in, maar bedient zich niet van trucjes. Hij concentreert zich op oplossingen, niet op het conflict.

Ook lof vanuit Brussel

Soms wordt Rutte verweten dat hij twee gezichten heeft. Een met een Haagse euro sceptischere uitdrukking en een Brussels en eurofieler gelaat. Aan een politiek-inhoudelijke beoordeling van Ruttés optreden in Europa waagt Korsten zich niet. Het gaat hem vooral om de gezagspositie van de Nederlandse premier op Europees vlak. Met dat gezag zit het wel snor, oordeelt Korsten. Rutte beweegt zich ook in Brusselse kringen gemakkelijk. Hij is daar uitgegroeid tot een gerespecteerde basisspeler die zowel met de Duitse bondskanselier als de Franse president uit de voeten kan. De auteur haalt (oud-)Europese bestuurders aan die Rutte charmant en creatief in het vinden van oplossingen noemen. In die zin is er weinig verschil tussen de Haagse en Brusselse Rutte.

Op de fiets en niet declareren

De gewichtige functie van minister-president is in de ogen van Mark Rutte 'een baantje', het Catshuis is 'het kantoor'. Daar gaat hij het liefst op de fiets naartoe. Zijn voorganger Jan Peter Balkenende liep ook niet over van frivoliteit, maar kroop nog wel graag achter het stuur van een raceauto. Aan Rutte is zoiets niet besteed. Gewoon is al gek genoeg. Hij schijnt een man van vaste rituelen te zijn, op dezelfde plek op vakantie, geen glitter en glamour.

Van integriteitsproblemen heeft hij geen last, schrijft Korsten. Declareren doet Rutte niet, dus het risico van fout declareren is er ook niet.

Op foute stropdassen is hij evenmin te betrappen. Rutte betreft zijn kleding en schoenen niet van speciaalzaken in Milaan, maar hij weet wat hij waar moet dragen. Bij VVD-congressen kwam hij plots opdraven op gympies en in vale jeans. 'De gaten zitten er nog net niet in', tekent Korsten wat misprijzend op. Maar hij is niet blind voor het doel dat de gympies dienen. De VVD wilde af van het wat grijze imago van de partij.

Toen Rutte in 2019 op bezoek ging bij boze boeren in Overijssel, deed hij gauw zijn stropdas af. De agrariërs hadden het trucje voor de bühne echter feilloos door.

VVD'er maar geen partijman

Bij een opiniepeiling in 2018 gaf driekwart van de Nederlanders aan Rutte vooral te zien als een premier die opkwam voor de belangen van VVD-kiezers. Korsten verwijst naar een recente peiling waaruit blijkt dat nog maar vier op de tien hem als zodanig beschouwen. Een grotere groep (47 procent) vinkte het vakje aan achter de omschrijving 'premier van alle Nederlanders'.

Rutte is geen typische partijman, zo blijkt uit Korstens analyse. De overheid is voor Rutte geen geluksmachine, hij hecht aan zelfredzaamheid. In die zin is hij zonder meer liberaal, maar hij is

niet van de ideologische veren. Dat past niet bij zijn pragmatische inslag. Als er bijgestuurd moet worden, doet hij dat, ook als het schuurt met de liberale inborst. Niet dat ze bij de VVD veel te klagen hebben. Sinds Rutte partijleider is, wordt er op verkiezingsavonden meer gejuicht dan getreurd. Ruttess positie binnen de partij is dan ook onbetwist, constateert Korsten.

Een man voor alle seizoenen

Verwacht van Rutte geen vergezichten over hoe Nederland er in 2050 uit dient te zien. Nederland is in zijn ogen een 'gaaf land'. Dat probeert hij gaaf te houden en waar mogelijk nog gaver te maken, vat Korsten de missie van de premier samen.

Hij ziet Rutte vooral als procesmanager die regeert op basis van afspraken en overleg. Iemand die beseft dat besturen vooral neerkomt op het managen van het onverwachte. Inspelen op verrassingen, crises, incidenten. Maatregelen nemen, maar ook weer bijsturen als dat nodig is. Korsten verwijst naar de discussie over racisme en discriminatie. Waarin Rutte geen leidende rol op zich neemt, maar handig meebeweegt in de verschuivende discussie.

Rutte is een man voor alle seizoenen, stelt Korsten vast. Hij kan onder wisselende politieke omstandigheden (kijk naar de politieke samenstelling van zijn kabinetten) en temperaturen in een verkruid politiek landschap uit de voeten. Voor de hoogleraar past de premier dan ook prima bij de huidige tijdgeest.

Uiterste datum in zicht

Rutte is vrijwel nooit ziek of uit het lood. Zijn veerkracht is groot en opgewektheid is zijn tweede natuur. De premier lijkt op die punten onverslijtbaar, luidt de diagnose van Korsten. Fysieke en mentale gesteldheid zegt nog niets over de politieke houdbaarheidsdatum. Of die in zicht komt, zal mede afhangen van de wijze waarop Rutte Nederland uit de coronacrisis loodst. Tijdens de eerste golf dit voorjaar groeide de waardering en het vertrouwen, in de tweede golf neemt de onvrede toe. Zelfs voor Rutte kan het plots voorbij zijn, houdt Korsten een slag om de arm. Van hem mag Rutte nog wel even aanblijven. 'Elke premier heeft sterkten en zwakten, maar met Mark Rutte heeft Nederland alvast een uitstekende premier gehad in het tijdvak oktober 2010-oktober 2020', luidt de hoofdconclusie van zijn boek. Wie zou hem ook moeten opvolgen? Op basis van de peilingen constateert Korsten dat er nog geen 'concurrent op zichtafstand' is.

Arno Korsten - Tien jaar in het Torentje. Premier Mark Rutte; uitg. Boom Bestuurskunde Den Haag; Prijs 25 euro.

